

СИНЕРГЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Педагогічна система вищої школи України, як і інших країн, колишніх республік Радянського Союзу, заснована, функціонує і розвивається на основі класичної теорії і методології — діалектики. Вся організація навчального процесу базується на причинно-наслідкових зв'язках, тобто вона є повністю лінійною, а будь-яке відхилення від цієї організації розглядається як неграмотність, невідповідність і безвідповідальність викладача — одного з центральних суб'єктів навчального процесу. Студент у цій педагогічній системі розглядається лише як індивід, здатний пізнати (цілком або частково) об'єктивні закони і закономірності, та відповідно рівню своїх знань і вмінь користуватися ними, ефективно або неефективно здійснювати свою діяльність як в процесі навчання, так і в майбутній професійній праці.

Детермінований такими підходами навчальний процес значно обмежує можливості студентів, їх самоорганізації, самонавчання, самоосвіти, самовиховання.

Синергетика (як постнеокласична, сучасна парадигма розвитку і пізнання) — наука про самовиникаючі, самоорганізовані, самокеруючі процеси і явища та взаємодію між ними на кооперативних принципах. Не ігноруючи об'єктивних законів і закономірностей, синергетика досить обґрунтовано доводить, що більшість суспільних явищ (як і природних) належать до самоорганізованих, самокеруючих систем, на які впливають випадкові чинники, біфуркації, нелінійність. Серед цих явищ людина з її потребами та інтересами, здібностями та можливостями їх реалізувати у взаємодії з іншими індивідами функціонує як самоорганізована, самокеруюча система.

Студент — це система, що самоорганізується і самоуправляється, а весь педагогічний процес мусить бути лише цілеспрямованим діями викладача щодо створення аттракторів, найбільш ймовірних ділянок (зон), куди прямують траєкторії саморозвитку студентів.

Виходячи з цього, система поточного контролю, як найважливіша складова навчального процесу, в сучасних умовах мусить використовувати наступні синергетичні принципи: самоорганізації; кооперативності (рівноправного співробітництва, взаємодії студента з викладачем); мотивації навчання і контролю знань; самоконтролю; особистої відповідальності; розвитку особистої

ініціативи студента; діяльнісного навчання; орієнтації на метод спроб і помилок та інші.

Кожен з названих принципів вимагає правильного розуміння динамічної моделі особистості та ролі мотиваційних впливів на особистість студента, як на самоорганізовану, самокеруючу соціальну систему з її зв'язками та взаємодіями з іншими системами. Наприклад, принцип кооперативності, тобто рівноправного співробітництва викладача з студентами, забезпечує розуміння кожним студентом самого себе як самоорганізованої системи з своїми потребами та інтересами, які безумовно узгоджуються з інтересами викладача та інших студентів групи, а також своєї значущості, яка досягається завдяки накопиченню нових наукових знань, практичних навичок і досвіду соціальної діяльності.

В системі поточного контролю успішності студентів мусять реалізуватися вище названі та інші принципи синергетики, але основне завдання викладача, про що свідчить педагогічна практика, заключається в тому, щоб забезпечити ефективне використання принципів самоорганізації, самоконтролю, самонавчання, самоосвіти, мотивації навчання і самоконтролю та особистої відповідальності студента на основі безперервної взаємодії зі студентами. Наприклад, використовуючи кейс-метод, необхідно підбирати такий практичний матеріал (явище, процес), який являв би собою самовиникаючу, самоорганізовану, самокеруючу систему, що взаємодіє з іншими подібними системами та певною організацією (державними закладами, правовими нормами і т. ін.). В такому випадку студент зацікавлено й самостійно буде робити висновок, корисний для його майбутньої професійної діяльності, а це спонтанно включає самоконтроль.

Отже, систему поточного контролю, всі її елементи доцільно фундаментально удосконалювати на основі грамотної, ефективної реалізації принципів синергетики.

Література

1. Білоус В. С. Синергетичний аналіз ролі людини в соціально-трансформаційних процесах // проблеми розвитку соціологічної теорії. — К., 2003. — С. 234—236.
2. Буданов В. Синергетичні стратегії в освіті // Вища школа України. — 2003. — № 2. — С. 46—51.
3. Весна М. Самоорганизация в студенческой учебной группе // Высшее образование в России. — 2003. — С. 93—95.
4. Шевцов А. Синергетичні принципи проектування педагогічного процесу як системи // Вища освіта України. — 2003. — №2. — С. 115—119.